

אדר א' התשס"ח

בס"ד

הארון - לב המשכן לפרשת תרומה

הארון - לב המשכן, מקום העדות וההתוועדות

1. הרמב"ן

כאשר דיבר ה' עם ישראל פנים בפנים עשרת הדיברות, וציווה אותם על ידי משה קצת מצוות, שהם כמו אבות למצוותיה של תורה, כאשר הנהיגו רבותינו עם הגרים שבאים להתייחד, וישראל קיבלו עליהם לעשות כל מה שיצווים על ידו של משה וזכרת עמהם ברית על כל זה, מעתה הנה הם לו לעם והוא להם לא-לוהים כאשר התנה עמהם מתחילה... והנה הם קדושים ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכונתו ביניהם, ולכן ציווה תחילה על דבר המשכן שיהיה לו בית בתוכם מקודש לשמו, **ושם ידבר עם משה ויצווה את בני ישראל. והנה עיקר החפץ הוא במשכן מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, כמו שאמר (כ"ה, כב):** "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת [מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל]". **על כן הקדים הארון והכפורת בכאן, כי הוא המוקדם במעלה...** וסוד המשכן הוא שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר... והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני, ובבוא משה היה אליו הדיבור אשר נדבר לו בהר סיני.

2. המשכן – מקום התוועדות לשם השלמת נתינת התורה

ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל. עלת תמיד לדרתיכם פתח אהל מועד לפני ה' **אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם. ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי.** ונתת אתו (- את מזבח הקטורת) לפני הפרכת אשר על ארון העדת לפני הכפרת אשר על העדת **אשר אועד לך שמה.**

ל', לו... ונתת ממנה (- מן הקטורת) לפני העדת באהל מועד אשר אועד לך שמה.

3. ויקרא א', א

(א) ויקרא אל משה וידבר יהוה אליו מאהל מועד לאמר:

4. במדבר ז'

(פט) ויבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על ארון העדת מבין שני הכרבים וידבר אליו:

5. רשב"ם

ועשו לי מקדש - לשון מועד, שאתקדש ואזדמן אליהם לדבר מתוכו, כדכתיב (כ"ט, מג) ונועדתי שמה לבני ישראל.

6. שמות כ"ה

(טז) ונתת אל הארון את העדת אשר אתן אליך

7. הרשב"ם על פס' ט"ז

"הלוחות, שהם עדות וברית בין הקב"ה לישראל, ולכך נקראו (דברים ט', ט) לוחות הברית".

8. הרשב"ם על פס' י'

"בשביל הארון שהוא עיקר של יעשו לי מקדש הוצרך לעשות משכן".

9. ראב"ע

ופירש למה נקרא 'משכן' (- "אלה פקודי המשכן - משכן העדתי") בעבור הארון ששם לוחות העדות.

המקדש והארון

10. שמות כ"ה

ח ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ט ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל-כליו וכן תעשו. (ס) י ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארפו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו. יא וצפית אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב. יב ויצקת לו ארבע טבעות זהב ונתתה על ארבע פעמתיו ושתי טבעות על-צלעו האחת ושתי טבעות על-צלעו השנית. יג ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב. יד והבאת את-הבדים בטבעות על צלעת הארון לשאת את-הארון בהם. טו בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו. טז ונתת אל-הארון את העדות אשר אתן אליך. יז ועשית כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארפה ואמה וחצי רחבה. יח ועשית שנים כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצוות הכפרת. יט ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב-אחד מקצה מזה מן-הכפרת תעשו את-הכרבים על-שני קצותיו. כ והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על-הכפרת ופניהם איש אל-אחיו אל-הכפרת יהיו פני הכרבים. כא ונתת את-הכפרת על-הארון מלמעלה ואל-הארון תתן את-העדת אשר אתן אליך. כב ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על-הארון העדת את כל-אשר אצוה אותך אל-בני ישראל. (פ)

11. שמות כ"ה – סיום הציווי על בניית המנורה

(מ) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר:

12. שמות כ"ו – סיום הציווי על בניית הקרשים והיריעות

(ל) והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר:

13. דברי הימים א' כ"ח, י

"ראה עתה כי ה' בחר בד לבנות בית למקדש, חזק ועשה".

14. דברי הימים א' כ"ח, ב

"...שמעוני אחי ועמי; אני עם לבבי לבנות בית מנוחה לארון ברית ה'".

15. רש"י על "לבנות בית למקדש"

"לא לבנות לו לדור בו כי השמים ושמי השמים לא יכללוהו אלא למקדש, לצורך הארון שנקרא מקדש דכתיב (במדבר י) ונשאו הקהתים נושאי המקדש והוא הארון...."

יחודה של פרשת הארון**16. שמות רבה**

"מפני מה בכל הכלין כתוב "ועשית" ובארון כתוב "ועשוי"? אמר ר' יהודה בר' שלום: אמר לו הקב"ה, יבואו הכל ויעסקו בארון, כדי שיזכו כולם בתורה"

17. הרמב"ן בד"ה "ועשו ארון"

"יחזור אל בני ישראל הנזכרים למעלה ואחרי כן "וצפית אותו" "ויצקת לו" וכולן בלשון יחיד ... ויתכן שירמוז שיהיו כל ישראל משתתפים בעשית הארון בעבור שהוא קדוש משכני עליו, ומשיזכו כולם לתורה. לכו אמרו במדרש רבה: יבואו הכול ויתעסקו בארון, שיזכו בתורה. והעסק – שיתנדב כל אחד כלי זהב אחד לארון, או יעזור בצלאל עזר מעט או שיכוונו לדבר"

18. תכלית הכלים

בסיום פרשת השולחן (כ"ה, כט):

"ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד"

לקראת סיום פרשת המנורה (שם לו):

"והעלה את נרתיה והאיר אל עבר פניה"

איסור הסרת הבדים מן הארון וטעמו**19. יומא ע"ב ע"א**

אמר רבי אלעזר: ... המסיר בדי ארון - לוקה

20. הרמב"ם בהלכות כלי המקדש פ"ב הי"ג

[יב] בעת שמוליכין את הארון ממקום למקום, אין מוליכין אותו לא על הבהמה, ולא על העגלות; ולפי ששכח דויד ונשאו על העגלות, נפרץ פרץ בעוזה. אלא מצוה לנוטלו על הכתף, שנאמר "כי עבודת הקודש עליהם, בכתף יישאו" (במדבר ז ט).

[יג] כשנושאים אותו על הכתף, נושאים פנים כנגד פנים, ואחוריהם לחוץ, ופניהם לפנים. וזוהרין, שלא יישמטו הבדים מן הטבעות: שהמסיר אחד מן הבדים מן הטבעות--לוקה, שנאמר "בטבעות, הארון, יהיו הבדים: לא יסורו, ממנו" (שמות כה, טו).

21. יומא ע"ב ע"א

מתקיף לה רב אחא בר יעקב: ודלמא כי קאמר רחמנא הדקינהו ועבדינהו שפיר **בדי שלא יסורו** (-) ושמא מה שאמרה התורה הוא: הדק אותם ועשה אותם היטב - את הבדים בתוך הטבעות - כדי שלא יסורו.

22. החזקוני

ולפי הפשט, הבדים עומדים בדוחק בטבעות, שכשיהיו נושאים את הארון ויעלו הרים וירדו בקעות לא ירד הארון על כנפי נושאים.

23. יומא ע"ב ע"א

מי כתב "שלא יסורו"? (האם כתוב "שלא יסורו").

24. החזקוני:

דבר אחר: "לא יסורו ממנו" לפי הפשט **אין צורך** בבדים אלו להסירם, כי אין בהם שום טירוד ודוחק בהם, לפי שהם בקודש הקודשים שאין יוצא ונכנס בו רק כוהן גדול... ביום אחד בשנה.

אבל במזבח הנחושת הנתון בחצר, שהכול נכנסין ויוצאין בו, אם יהיו הטבעות ("צ"ל: הבדים) תדיר בו יהיו טרודין ודוחקין הנכנסים והיוצאים. לפיכך אין צריך שיהיו שם אלא בשעת המסעות, כדכתיב (כ"ז, ז) "והיו הבדים על שתי צלעות המזבח בשאת אתו".

25. ה"כלי יקר"

"ולא יסורו הבדים, כי הברית כרותה אמר ה' (ישעיה נ"ט כ"א) "לא ימוש מפיד ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם" וכמו שאמר ליהושע "לא ימוש ספר התורה הזה מפידך"

26. הרש"ר הירש

"בדי הארון מסמלים את היעוד ואת התפקיד לשאת את הארון

ומה שבתוכו אל מחוץ לתחומו כשהשעה צריכה לכך, מצות "לא יסורו הבדים" מבשרת לדורות את האמת שזאת התורה ותפקידה אינם מותניים דווקא באדמת הארץ שבית המקדש עומד עליה. הלאו של "לא יסורו" כסמל לאי תלות התורה האלוהית בתנאים מקומיים מתבלט עוד יותר ע"י הניגוד אל כלי הקודש האחרים, ביחוד אל השולחן והמנורה, שלא נאמר בבדיהם "לא יסורו". מובע בזה הרעיון, אמנם שולחן ישראל ומנורת ישראל – חיינו הגשמיים בכל היקפם וחיינו הרוחניים בשגשוגם - קשורים לאדמת ישראל (אינם אפשריים אלא בישיבת העם על אדמת ארץ הקודש), אבל לא כן תורת ישראל."

27. ספר החינוך

"משורשי המצוה, לפי שהארון משכן התורה והיא כל עיקרנו וכבודנו, ונתחייבנו לנהוג בו כל כבוד וכל הדר בכל יכולתנו, על כן נצטוונו לכל נסיר בדי הארון ממנו, פן נהיה צריכים לצאת עם הארון לשום מקום במהירות ואולי מתוך טרדה וחפזון לא נבדוק יפה להיות בדי חזקים כל הצורך. ושמא חס ושלום יפול מידם – ואין זה כבודו. אבל בהיותם בו מוכנים לעולם ולא יסור ממנו, נעשה אותם חזקים הרבה ולא יארע תקלה בהם."

28. דה"א ט"ו, יג-טו

כי למבראשונה לא אתם, פרץ ה' א-להינו בנו כי לא דרשנוה כמשפט.

וישאו בני הלויים את ארון הא-להים כאשר צוה משה כדבר ה' בכתפם במטות עליהם.

29. מסכת סוטה דף ל"ה ע"א

"דרש רבא מפני מה נענש דוד מפני שקרא לדברי תורה זמירות שנאמר "זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי" (תהילים קי"ט) אמר לו הקב"ה דברי תורה שכתוב בהם "התעייף עיניך בו איננו" (משלי כ"ג) אתה קורא אותן זמירות הריני מכשילך בדבר שאפילו תינקות של בית רבן יודעין אותו דכתיב "ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עליהם וגו', ואיהו אתייה בעגלתא (והוא הביאו בעגלה)".

30. רש"י

"לא נתן – עגלות משה לבני קהת לפי שיש עליהם לשאת בכתף כי לא היו ממונים אלא על דבר קדושת הארון והשולחן והמנורה ומזבח הזהב"

31. במדבר ג'

(כז) וְלָקַחְתָּ מִשְׁפַּחַת הָעֵמֶרְמִי ... שְׁמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ :

32. ראב"ע

"הוא הארון. ונקרא קודש, כנגד המשכן".

33. במדבר ד'

(ד) "זאת עבדת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים",

34. ראב"ע

"קדש הקדשים - הוא הארון".

35. במדבר י'

(כ"א) "ונסעו הקהתים נושאי המקדש, והקימו את המשכן עד באם"

36. ראב"ע

"נשאי המקדש - הוא הארון, והקימו הגרשוניים והמררים את המשכן עד בוא הקהתים, ויכניסו מיד הארון אל מקומו".

37. במדבר ז'

(ט"ו) "וכלה אהרן ובניו לכסות את הקדש ואת כלי הקדש"

38. במדבר ז'

(ט) וְלִבְנֵי קַהֲתָן לֹא נָתַן כִּי עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בְּפִתָּי? וְשָׂאוּ:

מבנה פרשת הארון

39. טבלת המבנה של הפרשה – ע"פ הרב סמט

	א הארון ובדיו (י-טז)	ב הכפורת והכרובים (יז-כא)
עיקר הכלי ומידותיו	(יז) ועשו ארון עצי שטים... (יא) וצפית אתו זהב טהור. (י) אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו...	(יז) ועשית כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה.
התוספת לכלי	(יג) ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב. (יד) והבאת את הבדים בטבעת על צלעת הארון... (טו) בטבעת הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו.	(יח) ועשית שנים כרבים זהב... (יט) ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת תעשו את הכרבים... (כ) אל הכפרת יהיו פני הכרבים.
נתינת העדות	(טז) ונתת אל הארון את העדת אשר אתן אליו.	(כא) ואל הארון תתן את העדת אשר אתן אליו.
תכלית הכלי השלם	(כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל.	(כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל.

40. רש"י בפירושו לפסוק כא

"לא ידעתי למה נכפל, שהרי כבר נאמר (בפסוק טז) ונתת אל הארון את העדות? ויש לומר שבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה העדות לתוכו ואחר כך יתן את הכפורת עליו. וכן מצינו כשהקים את המשכן נאמר: ויתן את העדות אל הארון (שמות מ' כ') ואחר כך: וישם את הכפרת אל הארון מלמעלה".

41. הרמב"ן

"ואם היה זה צוואה, משמעו יותר שאחר שיתן הכפרת על הארון, כאשר אמר, יתן בארון את העדות, כי ארון יקרא גם בהיות הכפרת עליו. ועוד כי יש לשאול ג"כ, למה החזיר (בפסוק הבא) אשר על ארון העדות, כי בידוע שהכרובים הם על ארון העדות, ומה צורך לפרש עוד כיון שאמר מעל הכפרת מבין שני הכרובים. אבל פירושו, כי בעבור שיצוה בכרובים להיותם פורשי כנפים למעלה (בפסוק הקודם), ולא אמר למה יעשם כלל, ומה שישמשו במשכן, ולמה יהיו בענין הזה, לכך אמר עתה ונתת הכפרת עם כרוביו, שהכל דבר אחד על הארון מלמעלה, כי אל הארון תתן את העדות אשר אתן אליו, כדי שיהיה לי כסא כבוד, כי אני אועד לך שם ואשכין שכינתי עליהם, ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים, בעבור שהוא על ארון העדות."

42. הרב סמט

הארון הוא "ארון העדות" משום שבו נתונים "הלוחות שהם עדות וברית בין הקב"ה לישראל" (רשב"ם), והארון הוא מקום ההתוועדות בין ה' למשה לשם המשכה והשלמתה של ברית סיני. יסודה של הברית בין ה' לעמו הוא בזיקה ההדדית ביניהם:

"מעתה הנה הם לו לעם והוא להם לא-לוהים... ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם" (רמב"ן). במוקדה של ברית זו, היוצרת קישור וחיבור בין שני הצדדים כורתי הברית - ה' וישראל - נמצאת "העדות" - לוחות הברית המעידים על ברית סיני ועל תוכנה. התגלות ה' לעמו בקול גדול אשר לא יסף רשומה מעתה על לוחות האבן הכתובים במכתב א-לוהים החרות על הלוחות. מסתבר שארון העדות כמכלול שלם נועד לבטא אותה זיקה הדדית של ברית בין ה' לעמו סביב "העדות" המצויה בלב אותו מכלול.

חלקו התחתון של הארון מציין את הצד האנושי בברית - את ישראל. ברית סיני החלה מנכונותם של ישראל להיכנס בברית ולקבל עליהם את מצוותיו של ה' (שמות י"ט, ה-ח). אף הארון כמבטא ברית זו, ראשית עשייתו היא בחלקו התחתון, שתכליתו לשמש כלי קיבול ללוחות העדות - להתגלות ה' ולמצוותיו, המצויות במוקד הברית שבין ה' לעמו.

"כי האדם עץ השדה" - הצד האנושי בברית מגולם ב"ארון עצי שטים", עצים שהיו נטועים בקרקע. אולם הברית עם ה' מאצילה על הצד האנושי מן ההוד הא-לוהי, ועל כן "וצפית אתו זהב טהור".

הבדים הקבועים בארון (העשויים אף הם עצי שטים מצופים זהב), אשר "לא יסרו ממנו", מייצגים את נשיאתו המתמדת על כתפי האדם, המטה שכמו לעול הברית, ומבטא בדרך הנשיאה הזו את הערצתו ל"יושב הכרובים" המתגלה מביניהם אל האדם.

אם אמרנו כי חלקו התחתון של הארון מייצג את "ישראל" העם, כחטיבה אחת שהיא בת ברית לא-לוהים, מייצגים הבדים את האדם הקונקרטי מישראל, שבכל דור דבק בנשיאת הארון על כתפיו.

חלקו העליון של הארון - הכפורת - מציין את הצד הא-לוהי בברית. הכפורת משמשת כיסא סמלי לא-ל הבלתי נראה, ועל כן היא עשויה זהב טהור. "מעל הכפורת" נועד ה' אל משה, והתגלותו מלווה בשני הכרובים - "מבין שני הכרובים" המהווים את מרכבת השכינה, כמו שאומר הרמב"ן:

"והנה הוא כמרכבה אשר ראה יחזקאל שאמר היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר ואדע כי כרובים המה (יחזקאל י כ), ולכך נקרא יושב הכרובים (ש"א ד ד), כי היו פורשי כנפים להורות שהם המרכבה נושאי הכבוד, וכמו שנאמר (דה"א כח יח) ולתבנית המרכבה הכרובים זהב לפורשים וסוככים על ארון ברית ה', כאשר הזכרתי (בהקדמה לפרשת תרומה)"

כשם שתפקיד ארון עצי השטים הוא לשמש כלי קיבול ל"עדות" - ללוחות, כך תפקיד הכפורת הוא לכסות ולהגן על אותה "עדות" מלמעלה. העדות היא הקושרת את שני חלקי הארון - את שני צדדי הברית, את הצד האנושי ואת הצד הא-לוהי.

כשם שהכרובים הם חלק בלתי-נפרד מן הכפורת, כך הבדים הם חלק בלתי-נפרד מן הארון שתחתיה. אלא שבכל זאת קיים הבדל ביניהם: הכרובים עשויים מקשה אחת עם הכפורת "מן הכפרת תעשו את הכרובים" - הפרדתם ממנה בלתי-אפשרית. אולם הבדים מושחלים בטבעות הארון, והם חפצים בפני עצמם שאינם מחוברים חיבור אורגני לארון. מבחינה טכנית ניתן להפרידם ממנו.

היצמדותם לארון היא מכוח מצוות לא-תעשה - "לא יסרו ממנו". לפנינו תמצית ההבדל שבין המלאכים אשר "רגליהם רגל ישרה" (יחזקאל א' ז) ואינם בעלי בחירה, לבין האדם שדבקו בה' ובעול בריתו ומצוותיו היא מצווה עליו, וקיומה תלוי בבחירתו.

למרות ההבדלים בין שני חלקי הארון - שני צדדי הברית, הבדלים שהם מחויבי המציאות מפני שזוהי ברית בין א-לוהים ואדם, הכול בפרשת הארון אומר הדדיות:

המידות של הארון שהן הן מידותיה של הכפורת;

ההקבלה בין הבדים לבין הכרובים;

המבנה הספרותי הכללי של הפרשה החצויה לשתי מחציות מקבילות זו לזו, ובעיקר נתינת העדות החוזרת בסופה של כל מחצית.

בעת שהוקם המשכן באחד לחודש הראשון בשנה השנית, החל הארון למלא את ייעודו, וכך היה סדר הפעולות שהפכוהו לביטוי ממשי של הברית (שמות מ' כ):

(1) ויקח ויתן את העדות אל הארון

(2) וישם את הבדים על הארון

(3) ויתן את הכפרת על הארון מלמעלה.